

הנשמה והגוף לפני תחית המתים

אחרי שראינו את ההבדלים בין מצב העולם קודם ולאחר החטא, מסביר הרמח"ל שהרע שולט בעולם במציאות הנוכחית, שליטת הרע. כל עוד הרע שולט, כיוון שגדרו חיסרון, הוא לא יכול לתת מקום לתיקון העולם.

צריכים להיפרד מהרע, דוקא על ידי שהמציאות נמסרת בידו ככה היא נפרדת ממנו. הנתונים בתוכנית הנוכחית הם עבודה של שית אלפי שנים, אלף שנה בבחינת "חד חרוב", וחיידוש העולם לאחר מכן.

"חד חרוב" זה ביחס לשליטת הרע בעולם, סותר על מנת לבנות. כדי לבנות את העולם בתיקונו צריך להיפטר מהרע על ידי סדרים של חד חרוב. בכל תהליך יש חורבן, כל קלקול כדי להיבנות הוא חורבן. נוסף הכרח לדבר, שלא יכול להיות שחד חרוב זה דבר שלילי: איך יתכן שחד חרוב יהיה אחרי תחיית המתים? אם העולם צריך לעבור שלב חורבן, שזה יתרחש לפני תחיית המתים! איך יכול להיות שהעולם יגיע לשלמות של תחיית המתים ואז יחרב? הגמרא עצמה שואלת מה יהיה עם הצדיקים שקמו לתחיה. הרמח"ל אומר שביחס לאדם תהיה תחיית המתים, וביחס לעולם חד חרוב. תחיית המתים צריכה להיות בתוך האלף השישי (זה אחד מייעודי הנביאים), וחורבן העולם מתחיל באלף השביעי. איך יתכן שאחרי שהמתים קמו לתחיה יתחיל שלב החורבן? מה עם הצדיקים שקמו לתחיה?

שלב החורבן הוא שלב של חורבן הרע, שינוי תנאי העולם מתנאי העבודה לתנאי שכר. גם אם היום הרע יתבטל, התנאים שלנו הם מיוחדים להתמודדות מול אפשרות של רע, זו כל האפשרות שלנו לקנות נצח.

ברגע שהעולם עובר למצב שכר, כל התנאים משתנים. לכן צריכים לבנות שמים וארץ חדשים, תנאי ההשפעה במצב השכר שונים מתנאי העבודה, גם בהשפעה וגם במקבלים. האלף השביעי הוא מעין תחיית המתים של העולם.

זה מוות העולם. גם מוות הגוף זה לא חורבן, זה תיקון, כמו גניזה (כל התוכנית האלוקית מקבילה למציאות האנושית בכל ההבחנות).

כל עוד האלף שלנו, העולם מתנהל בחוקיות שלנו. האלף השביעי זה תחילת העוה"ב של צדיקים נהנים מזיו השכינה*, ואלף השמיני זה עין לא ראתה.

שלי ימות המשיח הם תוספת שבת, הארת השבת שמקדימה.

באלף השביעי "עושה להם כנפיים ושטים אחרי המים" - החומר יהיה כל כך כרוך אחרי הנשמה שהנשמה תכלכל את כובד החומריות באותה תקופה.

הרמח"ל מדגיש שהעולם לא יגיע בסוף להשתוות, למצב שכולם שווים ביחס לעניין האלוקי. זה בלתי אפשרי, אנחנו לא משיגים את השלמות האלוקית אלא בערך שבו המציאות החסרה שלנו מוכנה להידמות לשלמות במעשים ובבחירה. כפי ערך ההכנה כך יוכל האדם לקבל את הטוב.

אחרי שהבנו שעולם הבא הוא לא סילוק, אלא חזרת כל העולם למצבו הטבעי קודם חטא אדם הראשון, אז איך נגדיר את המצב שנקרא עולם הנשמות?

מילא אלו שהבינו שעולם הבא הוא עולם הנשמות, שאדם שנסתלק מגיע אל תכליתו - טוב, זו התכלית (עד כדי שהם התאמצו ליישב למה קוראים לו עולם הבא).

אבל אנחנו יודעים שעולם הבא זה שלב בתוכנית של העולם הזה, אז מהו עולם הנשמות?

מסביר הרמח"ל, שכיוון שישנה תקלה במערכת - אמנם לא נוצר שינוי בתוכנית, אבל החטא גרם עיכוב בתוכנית. לא יתכן שהתחיל רצון חדש, כל מה שעשה האלוקים הוא אשר יהיה לעולם. המצב הנצחי לאדם הוא של גוף ונשמה, ולכן הרמח"ל מגדיר את עולם הנשמות כחדר המתנה עד שיתוקן העולם.

התהליך לוקח זמן. השלב הראשון חייב להיות פירוד, אבל זה המתנה למצב האמיתי.

לכאורה זה מאוד קשה - איך אפשר להבין שבמצב ההמתנה יש תענוג? הרי מי המקבל שם?

אם זה רק תהליך של זיכרון הגוף מילא, אם הנשמה ממתנה - נו. אבל מה שייך שם עונג? הרי הצד המקבל הוא הצד החשוך, הגוף, שהשלים את עצמו ועשה את עצמו ראוי לקבל את הארת הנשמה. אם הוא נפרד אין מי שיתענד!

הנשמה כשלעצמה היא לא ברת עבודה, אז מה שייך מצב של עונג בתקופת ההמתנה?
הנשמה היא הארה, לא שייך בה עבודה וחיסרון. כל המקום להאיר את החושך הוא בחושך, בגוף. איך יש
עונג בתקופת ההיפרדות?
הנשמה לא עובדת ולכן היא גם לא מתענגת. העונג הוא חיסרון שהושלם*. נשמה לא הוחסרה, לכן היא לא
הושלמה.
אפשר לומר שזה עונג מתנתי כמו מלאך, אבל זה לא נראה - הרי הרמח"ל אומר שהוא מקבל את העונג לפי
מעשיו.
מה שייך לומר שהנשמה תקבל שכר במצב הזה? הרי סוף כל סוף אין גוף, הוא בהמתנה עד התחיה. בזמן
הזה הם לכאורה בבחינת מלאכים המחכים לקבל את הטוב השלם.

התשובה היא, שהכח הבוחר - מי שמקבל שכר בסופו של דבר - הוא לא הנשמה ולא הגוף. הבוחר הוא כח
שלישי, שהוא גדר האדם. הרמח"ל אמר שהמקום הזה נקרא לבוש הנשמה, מקום ממצע בין הנשמה לגוף.
לנשמה אין שום זיקה לחושך ולגוף אין שום זיקה לאור. מקום הבחירה הוא לבוש הנשמה, שם הנשמה
מקבלת זיקה אל החיצוניות, זה המקום של הבחירה. עד כמה שאדם הצליח להטפיל את הלבוש אל הנשמה
הוא מקבל שכר.
בכל מקום במקרא השכר והעונש נקרא לבוש. בגדים צואים, בגדי מלכות, בגד בוגדים בגדו, בגדי נמרוד ובגדי
עשיו שיעקב תיקן, כותנות עור וכותנות אור. המקום היחיד ששם יש שכר זה אותו מקום של זיקה אל
החיצוניות, זה המקום שצריך להיתקן.
ללבוש הזה יש כמה רבדים, והרובד הכי פנימי שלו זה רובד לבוש הנשמה. לנשמה עצמה יש חלקים, האדם
עובד בחלקים של הנפש והרוח. יש חלקים יותר חיצוניים שאמורים גם להתלבש לנשמה - הנפש השפלה.
הנפש שאנחנו חווים כל החיים גם אמורה להעשות לבוש לנשמה (מי שזוכה), שכל הרצונות והנפש שלו
נמשכים לדברים אמיתיים. הוא לוקח את אותו רצון חיצוני והופך אותו טפל להארת הנשמה. עד כדי שהנפש
שמתחברת עם החומר כנועה ומשתחוה לה, "ליבי ובשרי ירננו לא-ל חי".
כל המציאות כולה צריכה להפוך להיות חיצוניות לפנימיות הנשמה.
כשאדם נמצא בעולם הנשמות, לבוש הנשמה לבד היא שמקבלת שכר. החיצוניות של הנפש והגוף הם
בהמתנה, ועיקר הרצון לפני ה' שהשכר ינתן בגוף ונשמה לנצח ממתין**.
שורש התיקון של הנשמה מתחיל בלבושים.
עיקר אחיזת הרע היא בנפש. המקום שבו הרע נאחז בעיקר הוא בנפש, אבל יש לרע אחיזה גם בלבושים
עצמם.
במקום של הלבוש ישנו הכח שבוחר האם להיטפל לנשמה או להתקלקל.

הרמח"ל מוסיף עוד ידיעה בתועלת שיש בעצם ההמתנה, מלבד הצורך בהמתנה.
אדם נעשה ראוי לשלמות בחייו כבר, אלא שזה לא מופיע כאמור בגלל הגזירה שהשלמות לא תופיע עד זמן
התחיה.
ממילא, אם אדם קנה את כל השלמות בעולם הזה, כחלק מגזירת המיתה שאדם לא יכול לקבל את שכרו
בעולם הזה - הנשמה לא יכולה להאיר באורה הנצחי, היא צריכה להיות במצב של המתנה.
למרות שבמעשים הטובים שאדם עושה בעולם הזה הוא קונה שלמות, הכל נשאר כבוש מצד הגוף ובזה הוא
מפסיד, אבל גם הנשמה מפסידה ממה שהיא לא יכולה להאיר את אורה.
הנשמה לא יכולה להאיר את אורה בעולם הזה, האור הזה מעובב - וזה הפסד, היא לא מוציאה את עצמה אל
הפועל, ועוד שהנשמה לא פועלת את שלמותה ביחס לגוף. אם היא היתה מסוגלת להאיר ולזכך את הגוף,
זה היה גורם לה להשתלם.
ועוד יותר, הנשמה נוצרה להאיר, וכל עוד היא לא מאירה היא חסרה.
אם כן, בעולם הזה הנשמה מפסידה את שלמותה - היא לא מגיעה אל מצב השלמות כי היא לא פועלת את
פועלת הזיכוכ והיא לא כברייתה. זה גורם לכך שהנשמה לא יכולה להגיע למצב שלמותה.
אבל, כשהנשמה מגיעה לחדר ההמתנה, היא מפשטת זוהרה, משתלמת ומכינה את עצמה לתחיה,
מתחזקת ממה שנחלשה.
אבל היא בעיקר צריכה להאיר ביחס לגוף?
אלא, כיוון שהיא יכולה כעת לכל הפחות להאיר ללבושים שלה, היא כבר מסוגלת להוציא את עצמה מן הכח
אל הפועל. זה שהלבוש יאיר בחיבור הלבוש החיצוני בתחיה - זו תהיה הארתה בכל כוחה.

אז למה שלא תאיר רק ללבושים בעולם הזה? זה בלתי אפשרי, כי זה הכל מעגל. אם היא מאירה ללבושים, גם הגוף יקבל את אורו. היא חייבת להיות כבושה בעצמה.

הרמח"ל מסביר מה היה קורה קודם חטא אדם הראשון. אדם הראשון היה מתקן את כל החיצוניות, הלבושים החיצוניים והפנימיים, תוך כדי עבודה. עקבו של אדם הראשון היה מבייש את גלגל החמה, כי הוא היה לבוש בלבושי אור, כותנות אור. כל מה שלמדנו זה ודאי לאחר החטא, אבל הבחנה אחת היתה כבר לפני החטא. כל האמור לעיל הוא ביחס למה שאדם צריך לפעול במעשים שלו, אבל יש עוד חלק: עצם טבע הנשמה הוא חלק מוזהר, הנשמה הטבעית לא יכולה להאיר באדם בכל עוצמתה כדי שיהיה מקום לבחירה. לכן, גם במצב אדם הראשון קודם החטא הנשמה היתה צריכה להיות במיעוט שמאפשר בחירה. אחרי המיעוט הזה אדם הראשון קיבל את הבחירה, הוא היה אמור להאיר את עצמו תוך כדי עבודה. לעומת זאת, לנו יש את המיעוט הטבעי של הנשמה ושל מעשינו שלא יכולים להאיר, מכח חטא אדם הראשון.

האם הבחינה הראשונה לא תתגלה בעולם השכר?
הבחנה השנייה ודאי תתגלה, אבל מה עם הבחינה הראשונה הטבעית של הנשמה?
בעולם השכר הנשמה לא תתמעט כלל, אלא תיכנס בכל זוהרה.
הרמח"ל מוסיף אבחנה נוספת, שגם אחרי התחיה יהיו עילויים אינסופיים.
אבל אין לאדם בחירה במצב כזה, אז מה פתאום שיהיו עילויים? האדם כבר השלים את עצמו.
התשובה היא שהעילויים הם לא עילויים להשגת דרגה, אלא שכך טבע השלם שהולך ודבק במקור שלמותו, מנקודת הפתיחה שאליו הגיע מצד מעשיו.
דבקות בשלם היא דבקות שאין לה שיעור, דבר שלא יכול להיות סטאטי. מעצם גדר דבקות בשלם זה לא יכול להיות סטאטי, אלא עצם הדבקות מחייבת כל הזמן התעלות.
אבל יש פה שאלה יותר כבדה: מה הרמח"ל רוצה לומר שהנשמה תוציא את עצם טבעה המוזהר? הרי זה כלל לא תלוי במעשים? זה לא שכר, זו מתנת חנם! זה לא מאיר מצד המעשים, אז מה יש לי שהנשמה הפכה אותי לעצם מוזהר?
בבחינה הזו הרי כל בני אדם שווים, אין הבדל בין משה רבנו לבין כל קטן שבישראל. מה יש לי בידיעה הזו?
אפשר לומר שתי אפשרויות: הראשונה היא שזה לא שייך למערכת השכר, אלא שזו התמונה האמיתית. המין האנושי כיום הוא בסדר לא טבעי, אנשים אמורים להסתובב כמו כוכבי שמים. הגוף אמור להיות כל כך טפל להארת הנשמה, מצב של "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע", הבחינה הטבעית היא שכל ישראל יהיו עצמים זוהרים.
אפשר לומר על דרך שניה, שגם האור הטבעי של הנשמה יוכל להגיע לאדם כפי הכלים הבחיריים שהאדם הכין. הזוהר יגיע אל האדם בכלים שהוא זיכך, בכמה הוא עשה את עצמו ראוי לקבל את הנשמה, גם מאותו חלק שהוא לא פעל.

* - למה ה' צריך בכלל ליצור גוף? אמרנו כבר שזה כדי שהנברא החסר ידמה לשלם וישלים את עצמו מצד עצמו.

כל ההידמות חייבת להיות הארת מצב של חושך וחסרון. אותו מקום שהוא הוא התענות האמיתי.

** - יש מדרש שר' חלפתא קיבל מהשמים רגל של זהב כדי לפרנס את עצמו לחג, ואשתו אמרה לו שלא יקח את זה כי זה על חשבון העולם הבא.

זה לא כפשוטו, ה' רוצה שאנשים יהנו בעולם הזה ובעולם הבא. אם אדם חושב שהעולם הזה הוא הבא אז הוא לא קונה שלמות, אבל ודאי שה' רוצה להשפיע טוב על כל הנבראים. את העולם הזה הופכים לעולם הבא על ידי שמתשמשים בו לתכלית הנכונה, זה סוד הקדושה.

העניין שם היה שר' חלפתא שמע קולות מחוץ לבית המדרש של אנשים שהולכים לבקש מהמעביד שלהם כסף. הוא הלך לבקש שכר, זו בעיה. מי שמבקש שכר, נותנים לו את חשבון העולם הבא.

ר' יהודה הנשיא אמר שזה לא יפגע, ואשתו של ר' חלפתא לא הסכימה, היא חששה שאולי אפשר לפדות שלמות של העולם הבא בעולם הזה.
אבל יש לשאול: בשלמא רשע שלא עלה לדרגת עולם הבא, כל מעשיו מתורגמים לשכר החיצוני של המצוות בעולם הזה. אם הם לא דבקו בשלמות, הם לא מקבלים שלמות של העולם הבא.
אבל איך אפשר לקחת מעשה מצווה ששכרו בעולם הבא ולתרגם אותו לשכר בעולם הזה?
אותו דבר, אדם שעושים לו נס מעבר להנהגה הטבעית, זה עלול להיות על חשבון שכרו. יש פה תרגום של דבר נצחי לדבר זמני.
איך יתכן להפסיד שכר מדברים חולפים? זה לא אותו עניין! זה תנאים וזה שכר. אם אשתו חוששת שהוא מפסיד את דרגתו לעולם הבא, משמע שיש פה על חשבון...
מלשון חז"ל משמע שיגרע חלק בעולם הבא. אפשר לומר שהכוונה היא שיגרע חלקה בעתיד, אבל זה לא נראה מהלשון.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.